

Simon Zsuzsanna

Fehér János '56-os élettörténete

Gyásznapi felvonuláson, 2010

A Mosonmagyaróvári '56-os Egyesület jubileumi ünnepségén, 2011

Mosonmagyaróvár, 2017

Bevezetés

A Fehér János életút interjút néhány éve készítettem el, egy forró nyári délutánon. Az eddig kéziratban meglévő anyagot csak '56-os életének történetére vonatkozóan szerkesztettem meg egyes szám első személyben. Az elbeszéléshez kapcsolódó képek a saját gyűjteményemből valók. Az ettől eltérőekhez vagy a képen vagy a kép alatt szerepel a forrás.

Az élettörténethez kapcsolódik egy börtönvers, amit a visszaemlékező sajátjaként jelez, de valószínűsíthető, annak kollektív megírása is.

Az összeállításba Fehér János utóbbi években kapott elismeréseiről egyéb szerepléseiről illesztettem még képeket.

2011

Engem, egy fotó alapján ítélték el

Fehér Jánosnak hívnak, Mosonmagyaróváron születtem 1940. szeptember 18-án. 1956-ban, tizenhat évesen a Vasipari KTSZ-ben dolgoztam inasként. Október 26-án, pénteken én is részt vettem a felvonuláson a műhely felnőtt munkásaival együtt. Az egész KTSZ kivonult.

Először a Tanácsházához mentünk, majd együtt indultunk el a Bíróság elé, onnan pedig az ipartelepi gyárakhoz. Elsőként a Kötöttárugyárhoz, onnan a Timföldgyárhoz, aztán a határőr laktanyához.

Az ipartelepi határőr laktanya.

Innen lőtték az 1956. október 26-ai sortüzet.

A tömeg közepe táján álltam, amikor hirtelen elkezdődött a sortűz. A kézígránátoktól magam is megsérültem, még a cipőmben is tocsogott a vér. A lábamban ma is hordom a szilánkokat, de én legalább életben maradtam.

Nem úgy, mint szegény Szimhardt Károly és a mesterem,
Hornyák Béla.

**Szimhardt Károly vízvezeték szerelő, 1933-1956
(magyaróvári temető)**

Hornyák Béla '56-os fejfája (Hansági Múzeum)

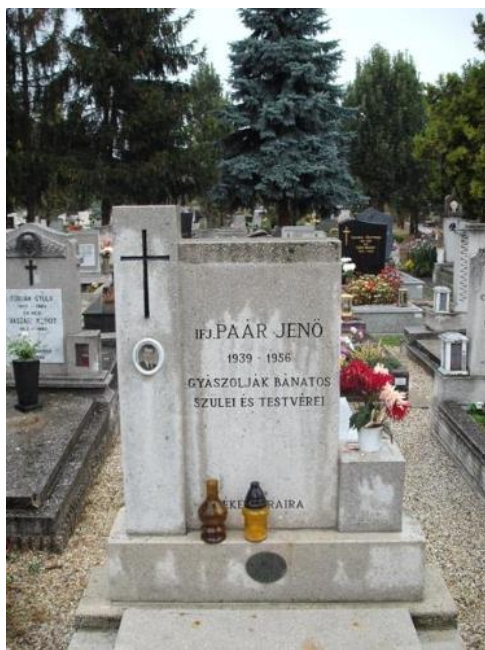

Hornyák Béla vízvezeték szerelő, 1920-1956 (mosoni temető)

De szegény iskolatársam, Wilhelm Mihály, aki mellettem halt meg, s Paár Jenő cimborám, akit még segítetttem a teherautóra felrakni s a kórházig végig az ölemben tartottam a fejét. Ott még velem üzent a szüleinek, de míg azok felértek, ő is belehalt a sérüléseibe.

Wilhelm Mihály ipari tanuló, 1938-1956 (mosoni temető)

Ifj. Paár Jenő ipari tanuló, 1939-1956 (mosoni temető)

A KTSZ dolgozói közül a hősi halottak mellett súlyos sérült volt még Raskó Vilmos és egy másik férfi is. Neki a kezét lőtték szét, de szerencsére ők meggyógyultak.

Másnap, október 27-én, szombaton délelőtt nagy kiabálás volt az utcán a kórháznál, hogy adják ki a gyilkost, akit aztán kivittek az evangélikus templomhoz.

Ott megálltak vele egy fánál, közben szidalmazták, köpködték. Egyszer csak egy esőkabátos férfi felugrott a fára, s előkerült egy kötél is. Az emberek azt kiabálták, hogy fel kell kötni.

Először a lábánál fogva akasztották fel, s ütötték, rúgták. De elszakadt a kötél. A test lehullt, de még élt. Ekkor valaki egy nadrágszíjat adott fel a fára, hogy azzal erősítsék meg a kötelet. Ekkor már a nyakánál fogva akasztották fel.

**Lynched on a nearby tree is the commander of
the security police responsible for
the massacre in Magyaróvár.**

**Meglincselve egy közeli fán az a titkos rendőr, aki felelős a magyaróvári
mészárlásért.**

Photo by Rolf Gillhausen-Stern

Megjegyzés: Valójában egy ÁVH-s határőrtiszt a laktanyából.

In.: Remember Hungary 1956 c. könyv

De én ekkor már nem álltam a közelben. Elhúzódtam a Vida fényképészig, mert még a Weintrager László is rám szólt, hogy mit keresek itt?! Aztán ő is elment.

Weintrager Lászlót később hat társával együtt az 1957-es győri koncepció perben halálra ítélték és kivégezték.

Weintrager László síremléke a magyaróvári temetőben található. Rieger Tibor szobrászművész terve alapján készült. Sírja a Nemzeti Sírkert része.

Október 28-án, vasárnap voltak a temetések. Én a mosoni temetésre mentem el és vettem részt iskolatársaim és

munkatársaim végső búcsúztatásán, de ismertem a Ferenczi Lajost is.

Archív fotó Bárdics Tihamér vasesztergályos, 1939-1956 mosoni temetéséről, a család felajánlásával.

Ferenci Lajos főerdész 1905-1956 (mosoni temető)

A forradalom leverése után 1958. november 5-én ért utol a végzet. Civil ruhás nyomozók a MOFÉM Gyárból vittek el.

Akkor már ott dolgoztam. Dzsippel jöttek értem és Óvárra vittek a rendőrségre. Három napot töltettek ott el velem, s onnan már a bíróságra vittek.

Egy Kotek nevű ügyész vette fel az adataimat, s vádolt meg gyilkosságban való részvétellel és a rendszer megdöntésére irányuló fegyveres szervezkedésben való részvétellel.

Mivel elismertem, hogy ott voltam az evangélikus templomnál, ezzel már magamra is húztam a vizes lepedőt. Azt mondták, hogy én voltam a fán s a képembe toltak egy fotót. Hiába mondtam, hogy nem én vagyok a képen, nem hittek nekem.

November végén aztán tovább vittek Győrbe. Szegény szüleim csak csomagot tudtak nekem küldeni. Találkozni nem találkoztunk. A karácsony még Győrben ért, de aztán vittek Pestre, a Markóba.

Ekkor már többen voltunk. Velem volt Szalai István és Radák Jóska, akiket szintén megvádoltak a gyilkossággal. Később még Páli Istvánt is letartóztatták.

Mire a tárgyalások végére értek, mindannyiunkat súlyos börtönévekre ítélték.

Az enyémet a másodfok után még súlyosbították is. Halálra. Mondván, hogy én kötöttem fel a kötelet a fára.

De aztán szerencsémre az ügyész ezt visszavonta így az ügyvédem, Kamarás László javaslatára további enyhítésért nem fellebbeztünk. Így a másodfokon ítéletet hirdető Borbély János bíró 12 évre büntetett.

Mivel szüleimnek a tárgyalásra egy nappal későbbi időpontot írtak, azok azon nem tudtak részt venni, de így is megtartották.

Mikor másnap megérkeztek mindössze húsz perc beszélőt kaptak hozzám.

Az ítélet után 1959. augusztusában mindenkit a Kozma utcai Kisfogházba vittek, majd Vácra kerültünk 1961. április közepéig. Akkor az ázsiai influenza miatt a rabokat szétszórták, én visszakerültem a Kozma utca 13-ba. Ott a Börtön Országos Felújító Brigádjába osztottak, mint központi fűtés szerelőt. De ősszel mégis továbbvittek. Először Sátoraljaújhelyre, majd Kalocsára. A következő év karácsonyát viszont már Sopronkőhidán értem meg. Ekkor volt az első, asztalnál való beszélőm, s Drága Anyám is ekkor puszilhatott meg először.

De a kőhidai fogság sem volt végleges. Újra a Gyűjtőfogházba szállítottak és karbantartóként dolgoztattak.

1963-ban az amnesztia idején beteg lettem, s bekerültem a börtön kórházba. De hiába volt meg a szabaduló levelem, a börtönből nem, csak a kórházból csapott ki az orvos, mondván nem is vagyok beteg.

Pedig még isztropinnal sem gyógyultam meg. Szerencsére azonban mégiscsak továbbszállítottak egy másik rabkórházba, Tökölre, ahol ugyan meggyógyultam, de a tüdő- és mellhártyagyulladás letapadása miatt később mindig visszatértek a fájdalmak.

A hátralévő börtönévek az örökös munkával gyorsan pörögtek. 1967-re már műszaki rajzoló voltam, s a börtönparancsnok sajnálta, mikor 1967. április 18-án visszanyertem a szabadságomat.

Szerencsére volt hova mennem. Huszonhét évesen a szüleimhez visszaköltözhettem. Nagy volt a városban a

meglepetés mikor megláttak, mert azt terjesztették rólam,
hogyan felakasztottak.

Fehér János

Kihallgatás

Parancsnok Úr!

Mély tisztelettel kérek Öntől kihallgatást.

301 126 törzslapszámú elítélt
kívánok most tenni vallomást.

A kutyáknak nevük is van
Legyenek kicsik vagy nagyok
Engem embernek gyúrt az élet
De itt, csak hatjegyű szám vagyok.

Öten ülnek most előttem
Én, csíkos rab csak egymagam
De százezernyi rab magyarnak
Szava lesz az én szavam.

Egy ázsiai rabló horda
taposta szét e kis hazát

Parancsnok úr!

E rabló hordát az Ön

gazdája hozta ránk.

Bitóra hurcolt ifjúságát
siratja búsan e hon
Kik megmaradtak a jövőnek
Nézzen végig az ifjakon!

Nemrég még fegyverrel a kézben
Szent történelmet írtak ők
Most éhezve, fázva, rabruhában
Szenvednek, mint a bűnözők.

Nincs közöttük gróf, se herceg
De rabságában mind király.
Kik előtt önök nem oly rég,
hajlongtak, akár egy rossz lakáj.

Hiába rakták rá kezünkre
A rabság súlyos láncait
Szemünk szikrázva szórja szét
A bosszú kékes lángjait.

Hiába őrzi életük élesre
töltött fegyverek
Tudom a néma szemektől

az ön szíve most megremeg

Az ön vádló tekintete, nekünk
raboknak, csak biztatás
dicsőséges kezdet után,
jön a még dicsőbb folytatás.

A zárkák halk zsongása helyét
a csendnek adja át
Pihenni tér a rab sereg.
Parancsnok úr! Jó éjszakát!

Fehér János unokája, Fehér Dominik 2017. október 26-án, a Városi Gyásznapon, a Gyásztéren szavalta el nagyapja börtönversét.

Képtár

2012

Rádiófelvétel a Gyásztéren, a Kossuth Rádió, HELY c. műsorába.

2016. október 23.

Emlékplakett és oklevél átvétel Mosonmagyaróvár polgármesterétől.

2016. október 23.

Közös fotó az ünnepi pillanatok után a családi albumból.